

A réti szöcskerák (*Orchestia cavimana* Heller, 1865 Crustacea: Amphipoda: Talitridae) újabb előfordulásai Magyarországon

KONTSCHÁN JENŐ & B. MUSKÓ ILONA

ABSTRACT: (New occurrence of the *Orchestia cavimana* Heller, 1865 species in Hungary) We found 3 new sources of *O. cavimana* in Hungary. We give a short description the species and its habitat and we show the distribution of this species in Hungary.

Bevezetés

Magyarország területéről ezidáig kettő szárazföldi felemáslábú rák fajt (Talitridae) mutattak ki (MUSKÓ 1994). Az egyik a múlt század elején megtalált *Talitroides alluaudi* Chevreux, 1901 faj, melyre DUDICH (1926a) talált rá a volt Magyar Királyi Kertészeti Tanintézet üvegházában. A legtöbb hazai üvegház faunisztikai vizsgálata során (KONTSCHÁN & HORNUNG 2001) nem sikerült ennek a fajnak a nyomára bukkannunk. Ez alapján feltételezhetjük, hogy a fent említett faj már nem tagja a magyar faunának.

A másik faj a réti szöcskerák (*O. cavimana*) a korábbi népszerűsítő irodalomban nem ritka fajként szerepelt (FARKAS 1969). Azonban a faj adatainak javarésze a XX. század elejéről származott.

Ezen dolgozatunkban a réti szöcskerákra vonatkozó hazai elterjedési adatainkat szeretnénk összefoglalni és három újabb lelőhelyéről beszámolni.

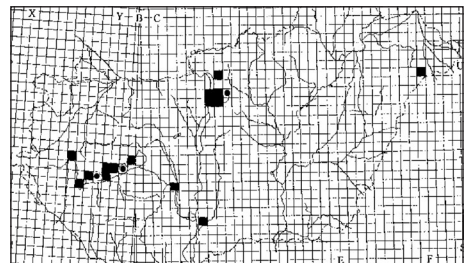
A faj bemutatása

Hazánk egyetlen szárazföldön is előforduló szöcskerákja 10–14 mm testhosszúságával az átlagos európai egyedeknél kisebb (NESEMANN & al. 1995). A többi hazai bolharáktól eltérően az első csápjja sokkal rövidebb, mint a második, illetve jellegzetesen nagy szemmel rendelkezik, a hímek második féllelője nagy. A színe szürkés-barna, a vízi fajoktól eltérően gyakorta nem az oldalára fordulva változtatja a helyét, hanem a hasi oldallal lefelé.

A réti szöcskerák hazai előfordulása

A hazai előfordulási adatok alapján három klasszikus lelőhelye van a fajnak. Az első *Budapest környéke*: Rákos (DUDICH 1927) Csillaghegy, Rómaifürdő, (DUDICH, 1941), a második a *Balaton-felvidék*: Ábrahámhegy, Révfülöp (DUDICH 1927, ABONYI 1928), Balatonfüred, Aszód, Tihany (DUDICH 1933, ENTZ & SEBESTYÉN 1942, NESEMANN & al. 1995), Rendes, Veszprém (DUDICH 1941), a harmadik: *Bátorliget-Nyírbátor* (DUDICH 1926b, MEGYERI 1953, FORRÓ 1990).

Magyarország többi területén csupán szórvány adataink vannak ezek a lelőhelyek az alábbiak: Alsódabas (DUDICH 1941) Szikra-Tóserdő a Tiszánál, Haláp Sükösd, Felsőaranyod, Ormándlak, Simontornya, Ócsa (DUDICH 1933), Zalabér, Kisbalaton (NESEMANN & al. 1995).

1. ábra: A réti szöcskerák előfordulása Magyarországon

■ = régi adat, ● = új adat

Az utóbbi években három újabb, eddig nem ismert lelőhelyen sikerült a réti szöcskerákot megtalálni (1. ábra). Élőhelyei elsődlegesen a tavak parti régiója, ahol a nád, gyékény és egyéb lágyszárú növények korhadó levelei között él, eddig a Balaton volt az egyetlen tó melynek partjáról ismertük, bár előfordulásai inkább kisebb folyókhoz, patakokhoz volt kötve (NESEMANN & al. 1995). A talaj ezeken a helyeken igen nedves, gyakori itt a nedves élőhelyekre jellemző *Hylomiscus riparius* (C. L. Koch, 1838) ászkarák faj is. Mind etilén-glikolos talajcspadával, mind egyteléses módszerrel sikerült a fajt begyűjteni.

Gyűjtési adatok

Tihany, Külső tó: 2000.08.02. leg. Kutasi Cs., 2000.10.13. leg. Kutasi Cs., 2001.03.14. leg. Kutasi Cs., 2001.04.25. leg. Kutasi Cs., 2001.05.04. leg. Kontschán J. – Murányi D. – Bár Tihanyból a faj már ismert, azonban DUDICH (1933) a pontos lelőhelyet nem közli. A Külsőtónál megtalált populáció igen jelentős, folyamatosan nagy számban található meg itt a vizsgált faj. – Badacsony, Balaton part: 1999.05.22. leg. Nagy D. – Gödöllő, Szent István Egyetem babati halastavak (3–4. tó): 2001.07.10. leg. Kontschán J.

Irodalom

- ABONYI, S. (1928): Az *Orchestia cavimana* (Heller) epizóiról. Arch. Bal. 2: 5–23.
DUDICH, E. (1926a): Trópusi rák Budapesten. Természettudományi Közlöny 58: 293–295.
DUDICH, E. (1926b): Faunisztikai jegyzetek II. Állattani Közl. 23: 87–96.
DUDICH, E. (1927): Neue Krebstiere in der Fauna Ungarns. Arch. Bal. 1(3): 343–387.
DUDICH, E. (1933): Faunisztikai jegyzetek (negyedik közlemény). Állattani Közl. 30: 120–128.
DUDICH, E. (1941): Die im Gebiete des historischen Ungarn nachgewiesenen Amphipoden. Frag. Faun. Hung. 4(1–4): 14–20.
ENTZ, G. & SEBESTYÉN O. (1942): A Balaton élete. 1–366 Magyar Term. Tud. Társ. Kiadása.
FARKAS, H. (1969): Rákok. In: Móczár, L.: Állathatározó I. kötet 144–147 Tankönyvkiadó, Budapest.
FORRÓ, L. (1990): Aquatic crustaceans in the “Bátorligeti láp” Nature Reserves in NE Hungary. In: MAHUNKA, S. (ed): The Bátorliget Nature Reserves – after forty years. 245–250. Studia Naturalia, Budapest.
KONTSCHÁN, J. & HORNING E. (2001) – Peracarida (Crustacea: Isopoda et Amphipoda) fajok újabb adatai Magyarországról. (II. Kárpát-medence Biológiai Szimpózium, Magyar Biológiai Társaság & Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, Előadások összefoglalói, 185–187.)
MEGYERI, J. (1953): Bátorliget rák-faunája. in: Székessy (ed): Bátorliget élővilága 146–154 Akad. Kiadó Budapest.
MUSKÓ, I. B. (1994): Occurrence of Amphipoda in Hungary since 1853. Crustaceana 66(2): 144–152.
NESEMANN, H., PÖCKL M. & WITTMANN K. J. (1995): Distribution of epigeal Malacostraca in the middle and upper Danube (Hungary, Austria, Germany) Miscnea zool. Hung. 10:49–68.

KONTSCHÁN Jenő
MTA-ELTE Zootaxonomiai Kutatócsoport – MTM Állattára
H-1088 BUDAPEST, Baross u.13.
jkontschan@skizo.hu

B. MUSKÓ Ilona
MTA Balatoni Limnológiai Kutatóintézete
H-8237 TIHANY, Fürdőtelepi u.3.
musko@tres.blki.hu